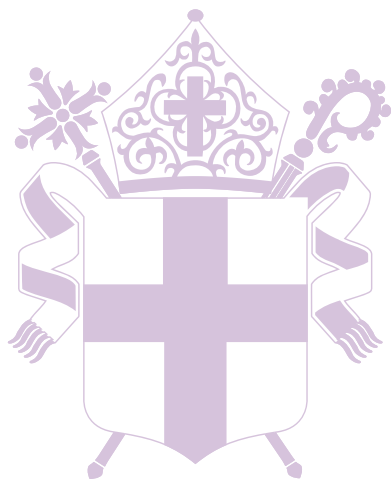

Nordiska

biskopsmötet 2016

27 juni–1 juli i Visby

PROGRAM

Innehåll

Välkomna till Nordiskt biskopsmöte 2016	2
Välkomna till Gotland och Visby stift	4
Program	7
Föredragshållare	10
Liten stiftshistorik	15
Deltagarlista Nordiskt biskopsmöte	16
Kontaktuppgifter och övrig information	19

Välkomna till Nordiskt biskopsmöte 2016

I denna ljuva sommartid
Gå ut, min själ, och gläd dig vid
den store Gudens gåvor.
Se, hur i prydnings jorden står,
se, hur för dig och mig hon får
så underbara gåvor.
Sv Ps 200:1

I denna ljuva sommartid får jag hälsa er alla, biskopar och medföljande, välkomna till det nordiska biskopsmötet 2016. Jag är glad och tacksam över att få göra det, eftersom jag vet vad en sådan vecka kan betyda: några dagar då vi får såväl tillfälle till uppdatering och utbildning som tid för personliga samtal, gemensamt gudstjänstliv och trivsamt umgänge med varandra.

Flera områden kändes aktuella och angelägna när vi började planera programmet. Dit hör det övergripande temat, som vi alla ständigt bär med oss, nämligen kyrkans roll och uppdrag i dagens samhälle; fred och säkerhet; kyrkobyggnader och kulturskatter; flyktingsituationen och Europas kris; religionsdialog. Kring dessa frågor får vi lyssna på föredrag, som genomgående kommer att vara på engelska.

Vi ska också göra ett par utflykter med buss, fira gudstjänster i olika kyrkor och dela måltidsglädje med varandra. För tre år sedan fick vi uppleva midnattssolen. Det kan Gotland inte bjuda på, men här finns bedårande miljöer, havet och stranden lika väl som den gamla stadens vindlande gator.

Samtal och delande, utöver det som sker i direkt anslutning till föredragen, ska det finnas gott om utrymme för när vi pausar, äter och förflyttar oss.

Jag önskar oss alla god och stärkande gemenskap och Guds välsignelse över våra dagar.

Guds kärlek är som stranden och som gräset,
är vind och vidd och ett oändligt hem.

Ur Sv Ps 289:1

+ Antje Jackelén

Antje Jackelén

Välkomna till Gotland och Visby stift, till de hundra kyrkornas ö, i rosornas tid!

Med sina 58 000 invånare är Gotland och Visby stift det minsta stiftet i Sverige men med en pastoral räckvidd ut över hela världen, från svenska Melbourne i sydost till San Francisco i nordväst eftersom utlandsförsamlingarna tillhör stiftet. Idag beräknas cirka 660 000 svenskar bo utomlands. För dessa och för svenska resenärer erbjuder utlandskyrkorna en mötesplats – en församling att känna igen och känna sig hemma i. På de flesta platser i nära samarbete med de övriga Nordiska folkkyrkorna.

Till gutarnas ö kommer närmare en miljon besökare varje år och turismen präglar vår vardag. Men Gotland är också levande lantbruksbygd och - tro det eller ej – ett av Sveriges skogrikaste län per ytenhet.

De 92 medeltida kyrkorna, som alla är i bruk i nästan ursprungligt skick, är en enastående kulturskatt och skulle kunna kvalificera till att bli ett världsarv, men framför allt är de levande gudstjänstlokaler.

Välkommen till vår ö mitt i Östersjön , mellan öst och väst.

Sven-Bernhard Fast

FOTO: THOMAS ERELIND

FOTO: THOMAS ERELUND

Program

Måndag

- 12.00 Middagsbön, *Visby S:ta Maria domkyrka*
- 12.30 *Lunchbuffé, Strand hotel*
- 14.00 Öppning och välkomnande, *Bryggarsalen*
- 14.15 AN EXPLORATION OF THE INNER LANDSCAPES OF OUR TIME,**
Mikael Kurkiala, forskare, Svenska kyrkan
- 15.15 ECCLESIA SEMPER REFORMANDA?**
REFLECTIONS OF THE FUTURE PATH OF PROTESTANT THEOLOGY
Jayne Svenungsson, professor, Centrum för teologi och religionsvetenskap (CTR), Lund
- 16.15 *Kaffe*
- 16.45 Rapporter från våra kyrkor, samtal och delande
- 19.00 *Mässa, Visby S:ta Maria domkyrka*
- 20.00 *Middag, Biskopsgårdens trädgård*

Tisdag

- 09.00 *Morgonbön i Visby S:ta Maria domkyrka*
- 09.30 *Kulturarvet i Visby*
- 12.00 *Lunch, Strand hotel*
- 13.30 CHURCH AND SOCIETY, TODAY AND IN THE FUTURE, *Bryggarsalen***
Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kunke,
Generalsekreterare Helén Ottosson Lovén
- 15.00 *Kaffe*
- 15.30 THE WORLD IS OUR COMMON WORD: WHAT CHRISTIANS AND MUSLIMS CAN – AND CANNOT, YET – TALK ABOUT, WHILE THE MIRROR OF ISIL FORCES ISLAMIC INTROSPECTION**
Jan Henningsson, tidigare svensk diplomat
- 18.30 *Mottagning hos Gotlands läns landshövding*
Landshövdingens residens
- 19.30 *Middag, Restaurang Wisby strand*

Onsdag

(08.00) Mässa, *Visby S:ta Maria domkyrka*)

09.00 Morgonbön, *Almedalen i Visby*

09.30 STRONGER DEFENCE - TOGETHER, *Bryggarsalen*
Överbefälhavare *Michael Bydén*

10.30 *Kaffe*

11.00 WAR IN THE NAME OF GOD? TRENDS IN ARMED CONFLICTS
Isak Svensson, professor, Institutet för freds- och
konfliktforskning, Uppsala universitet

12.00 *Lunch, Strand hotel*

**13.30 THE WORLD ON THE MOVE? MYTHS AND REALITY – CHURCHES’
RESPONSES AND RESPONSIBILITIES**, *Bryggarsalen*
Doris Peschke, generalsekreterare, Churches’ Commission
For Migrants in Europe, CCME

Kaffe

CHURCH OF SWEDEN AND THE CURRENT REFUGEE SITUATION
Maria Södling, chef för Team Migration, Svenska kyrkan

16.30 Studiebesök vid Roma kloster

18.30 Vesper, *Östergarns kyrka*

19.30 *Middag, Hamnkrogen Herrvik*

Torsdag

- 09.00 Morgonbön, *Visby S:ta Maria domkyrka*
- 09.30 **ECCLESIASTICAL HERITAGE – TO PRESERVE, USE AND DEVELOP**
församlingshuset, Visby
Heikki Ranta, stiftsantikvarie, Lunds stift domkyrkoförsamling
- 11.30 *Lunch, restaurang Munken*
- 13.30 Studiebesök i några gotländska kyrkor och kaffepaus efter vägen
- 19.00 Vesper, *Vamlingbo kyrka*
- 20.00 *Middag, Majstregården*

Fredag

- 09.00 Sändningsmessa, *Visby S:ta Maria domkyrka*
- 11.00 *Förstärkt förmiddagskaffe, församlingshuset, Visby domkyrkoförsamling*
- (12.00 *Middagsbön, Visby S:ta Maria domkyrka*)

FOTO: INSPIRATION GOTLAND WWW.GOTLAND.COM

Föredragshållare

Mikael Kurkiala

Fil. dr i kulturantropologi och forskare vid kyrkokansliet i Uppsala, Svenska kyrkan.

Jayne Svenungsson

Professor i systematisk teologi med kompetens i religionsfilosofi vid Lunds universitet.

Alice Bah Kunke

Kultur- och demokratiminister, Sverige.

Helén Ottosson Lovén

Generalsekreterare, Svenska kyrkan

Jan Henningsson

Tidigare svensk diplomat, f.v. chef vid Svenska institutet i Alexandria. Arabist och specialist på interreligiös dialog.

Michael Bydén

Överbefälhavare, Sverige.

Isak Svensson

Professor i freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet.

Doris Peschke

Generalsekreterare i Churches' Commission for Migrants in Europe

Maria Södling

Teol. dr i religionshistoria och chef för Team Migration vid kyrkokansliet i Uppsala, Svenska kyrkan.

Heikki Ranta

Stiftsantikvarie i Lunds stift

FOTO: INSPIRATION GOTLAND WWW.GOTLAND.COM

- 1 STRAND HOTEL
- 2 VISBY S:TA MARIA DOMKYRKA
- 3 FÖRSAMLINGSHUSET
- 4 BISKOPSGÅRDEN
- 5 ALMEDALEN
- 6 LANDSHÖVDINGENS RESIDENS
- 7 RESTAURANG WISBY STRAND
- 8 RESTAURANG MUNKEN

FOTO: THOMAS ERELUND

FOTO: THOMAS ERELUND

FOTO: THOMAS ERELUND

FOTO: THOMAS ERELUND

FOTO: THOMAS ERELUND

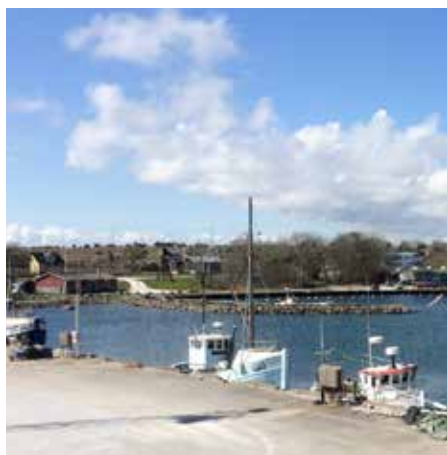

FOTO: THOMAS EKELOUND

FOTO: THOMAS EKELOUND

FOTO: THOMAS EKELOUND

Liten stiftshistorik:

Gotland tillhörde under medeltiden Linköpings stift och blev 1572 ett danskt stift med en superintendent som ledare. Gotland blev svenskt år 1645 genom freden i Brömsebro och 1772 fick superintendenten biskopstitel. Kontrakten på Gotland benämns Nordertredingen, Medeltredingen och Sudertredingen. Indelningsenheten lever kvar sen förkristen tid och hade då betydelse i rätts- och förvaltnings-sammanhang.

Sankta Maria domkyrka uppfördes i slutet av 1100-talet för att betjäna de tyskar som besökte staden. I ett brev utfärdat av biskop Bengt i Linköping framgår att kyrkan invigdes den 27 juli 1225. Medel till kyrkobygget hade samlats in på de tyska skeppen och kyrkan blev en av de så kallade köpmanskyrkorna som återfinns i Östersjöområdet. Varje år besöks Sankta Maria av 250 000 personer. Det gör kyrkorummet till Gotlands mest besökta rum.

FOTO: THOMAS EKELOUND

Deltagarlista

Nordiskt biskopsmöte

27 juni–1 juli 2016 i Visby

Danmark

Biskop Marianne Christiansen	Haderslev
Biskop Peter Fischer-Møller och Bente Munk	Roskilde
Biskop Tine Lindhardt	Fyen
Biskop Lise-Lotte Rebel och Bent Flemming Nielsen	Helsingør
Biskop Peter Skov-Jakobsen	København
Biskop Steen Skovsgaard och Susanne Skovsgaard	Lolland-Falster
Biskop Henrik Stubkjær	Viborg
Biskop Elof Westergaard	Ribe
Biskop Henrik Wigh-Poulsen	Aarhus

Finland

Biskop Irja Askola	Helsinki
Biskop Seppo Häkkinen och Maria Häkkinen	St. Michel
Biskop Kaarlo Kalliala och Eija Kalliala	Turku/Åbo
Biskop Tapio Luoma och Pirjo Luoma	Espoo
Ärkebiskop Kari Mäkinen och Eija Mäkinen	Åbo ärkestift
Biskop Simo Peura och Anni Peura	Lappo
Biskop Matti Repo och Päivi Repo	Tammerfors
Biskop Samuel Salmi och Hannele Salmi	Uleåborg
Biskop Pekka Särkiö och Riitta Särkiö	Field Bishop
Biskop Björn Vikström och Maria Björkgren Vikström	Borgå

Färöarna

Biskop Jógvan Fríðriksson och Maria Eiriksdóttir	Færøerne
--	----------

Grönland

Biskop Sofie Petersen Grönland

Island

Biskop Agnes Sigurðardóttir Island

Norge

Preses Biskop Helga Haugland Byfuglien och Tore Byfuglien Preses i Bispemøtet

Biskop Per Arne Dahl och Anne Dahl Tunsberg

Biskop Solveig Fiske och Guttorm Eidslott Hamar

Biskop Ann-Helen Fjeldstad Jusnes Sør Hålogaland

Biskop Ole Christian Mælen Kvarme och

Ingjerd Torhild Gilbrant Kvarme Oslo

Biskop Ingeborg Midttømme Møre

Biskop Halvor Nordhaug Bjørgvin

Biskop Erling Johan Pettersen och

Turid Barth Pettersen Stavanger

Biskop Stein Reinertsen och

Marit Reinertsen Agder og Telemark

Biskop Tor Singsaas och

Gunhild Gyllensten Singsaas Nidaros

Biskop Atle Sommerfeldt och

Marianne Uri Øverland Borg

Biskop Olav Øygard och

Tone Norvang Øygard Nord-Hålogaland

Sverige

Biskop Åke Bonnier och

Kristina Gustafsson Bonnier Skara

Biskop Eva Nordung Byström och

Nils Byström Härnösand

Biskop Johan Dalman Strängnäs

Biskop Per Eckerdal och Monica Eckerdal Göteborg

Biskop Sven-Bernhard Fast och

Eva Nyberg Fast Visby

Biskop Esbjörn Hagberg och

Kathrine Hagberg	Karlstad
Ärkebiskop Antje Jackelén och Heinz Jackelén	Uppsala
Biskop Fredrik Modéus och Carina Modéus	Växjö
Biskop Martin Modéus och Marianne Langby Modéus	Linköping
Biskop Mikael Mogren	Västerås
Biskop Ragnar Persenius och Ingrid Persenius	Uppsala
Biskop Hans Stiglund och Gunborg Stiglund	Luleå
Biskop Johan Tyrberg och Katharina Tyrberg	Lund
Lena Bohman	Uppsala, ärkebiskopens kansli
Daniel Bramsell	Uppsala, ärkebiskopens kansli
Annika Hakalax	Visby, stiftskansliet
Joel Ingmarsson	Uppsala, ärkebiskopens kansli
Rebecca Kinnander	Visby, stiftskansliet
Margareta Langlott	Uppsala, ärkebiskopens kansli

Kontaktuppgifter och övrig information

Lena Bohman

Biskopsmötets sekreterare

+46 (0)70-916 96 22

Daniel Bramsell

Ärkebiskopens pressekreterare

+46 (0)72-237 28 86

Annika Hakalax

Biskopens kaplan, Visby

+46 (0)705-214 591

Joel Ingmarsson

Ärkebiskopens kaplan

+46 (0)72-557 19 07

Rebecca Kinnander

Biskopens sekreterare, Visby

+46 (0)706-307 202

Margareta Langlott

Ärkebiskopens assistent

+46 (0)70-348 41 62

Best Western Strand Hotel

Strandgatan 34, Visby

+46 (0)498-258 800

Taxi Gotland

Taxi Kurir

+46 (0)498-200 200

+46 (0)498-50 000

SOS alarm

Sjukvårdsrådgivning

112

1177, +46 771 117700

Gudstjänstordningar finns i särskilt häfte.

Jag ber att de alla skall bli ett
och att liksom du, fader,
är i mig och jag i dig,
också de skall vara i oss.
Då skall världen förstå
att du har sänt mig och
älskat dem så som du
har älskat mig.

Johannesevangeliet 17:21, 23

